

שאל בני

ראש השנה תהי' שנת פתחי אורות

העלון יוצא לאור ע"י מכון "שאל בני" העוסק בעניני שמירת הלשון

חשיבה חיובית לימוד זכות ואהבת ישראל

להנצחות ולכל עניני העלון ניתן ליצור קשר

במייל: shealbeni@gmail.com;

לפקס 15388640643

ציפהו זהב פסול

כתוב במשנה (ר"ה כו): שאם ציפה את השופר זהב - במקום הנחת הפה פסול. הקשה האבני - נזר (א"ח סי' תלב) מדוע פסול הרי הזהב עשוי לנוי, וכל לנאותו אינו חוצץ?

תירץ האבני"ז שני תירוצים א. שמכיון שמקום הפה בתוך פיו ואין הזהב נראה וניכר, אין כאן נוי, ועל כן הזהב חוצץ.

ב. הנה הרמב"ן הוכיח מדין ציפהו זהב, שאם הרחיק את השופר מפי התוקע, לא יצא שהרי זה כמי שתקע בשופר מצופה. ויש להבין מה הקשר בין שתי ההלכות? אך הרעיון הוא שציפהו זהב פסול משום שאינו תוקע בשופר עצמו, הוא תוקע בזהב, חסר כאן תקיעה בשופר, וכן אם הרחיק מפיו אינו תוקע בשופר עצמו, ומימלא אין לומר כל לנאותו, שהרי אין כאן שופר.

בדרך הדרוש, ציפהו זהב במקום הנחת הפה, אם כל פה האדם מלא בזהב, כל בקשותיו הם תן זהב לא יצא, בוהר כתוב שאסור להיות ברה"ה ככלבים שצוחים הב הב, יש אנשים שכל בקשתם רק תן תן, עוד כסף ועוד כסף, התנהגות כזו פסולה היא.

מדוע מכסים את השופר בשעת הברכה?

כתב האבני נזר (א"ח תלא) שמכיון שמברכים "לשמוע" קול שופר ולא מברכים לתקוע, [שהרי המצווה היא השמיעה ולא התקיעה] יש לחוש שהשופר יתבייש, כמו שבקידוש מכסים את הפת שלא יראה הפת בושחו, כן בשופר.

מספרים שאחד שב לביתו בליל שבת, וכיסה את החלות כמנהג ישראל, שאל הבן מדוע מכסים את החלות, ענה האב שלא יראה הפת בושחו. לא עובר כמה דקות, ואחד מבני הבית לא מילא את משאלות ליבו של האב, והאב שלח את פיו לכל עבר וגרם בושחו גדולות לסובבים, שאל הבן הרי אמרת שמכסים כדי שלא יראה הפת בושחו?

אפשר שבכוונה בשעת התקיעות בזמן הנעלה ביותר, מקפידים שלא לבייש אפי' שופר, ללמדנו "שלא יראה בושחו" שלא להעליב שום יהודי ק"ו משופר.

בשורת דברי יציי מהאדמו"ר מקלונבורג זצ"ל כתב שבדורות הקודמים לא היו צריכים לומר דברי כיבושים לפני תקיעת שופר, כיון שמהתקיעות עצמם היו מתעוררים בתשובה, אבל כהיום הדורות חלשים וצריכים לעורר את הציבור בתשובה. ונראה שמחמת כן מכסים את השופר שלא יראה השופר בושחו, שהוא אינו מספיק לעורר את האנשים בתשובה, וצריכים לומר דברי התעוררות. ודפח"ח.

מצוות תקיעת שופר

הפוסקים דנו רבות האם עיקר מצוות תקיעת שופר, התקיעה או השמיעה? הרמב"ם (הלכות שופר פ"א ה"ג) כתב שהמצווה היא השמיעה, שהרי מברכים "לשמוע קול שופר", ולא לתקוע קול שופר. עוד כתב הרמב"ם ש"הגזול שופר" יצא, ולא הוי מצוה הבאה בעבירה, כיון שהמצווה היא השמיעה ואין גזל בקול.

עוד למדנו ש"חרש שאינו שומע ואינו מדבר", אינו מוציא אחרים ידי חובת תקיעת שופר, הגם שבשאר מצוות התורה דינו כחכם, כיון לענין תקיעת שופר הוא אינו בר חיובא כיון שהמצווה היא השמיעה, ואינו בר שמיעה.

אך הקשו אם עיקר המצווה היא השמיעה, מדוע אין יוצאים כשהתוקע אינו בר חיובא? הרי התקיעה היא רק הכשר ולא עצם קיום המצווה? ותירצו שיסוד המצווה היא השמיעה, רק כמו שיש דין לשמה בעיבוד עורות לצורך כתיבת סת"ם, והטעם שהתורה הצריכה הכנה שיעשה עיבוד לשמה, גם כאן צריך שיהי' התוקע בר חיובא, וכן צריך כוונת מוציא, כי צריך שהשמיעה תהי' שמיעה של תקיעה מבר חיובא.

הרעיון המוסרי, כתוב "העוקר ע"ז צריך לשרש אחריה", למשל כשמדפיסים במדפסת ורואים שהמדפסת מדפיסה עם טעויות, לא יעזור שימחקו עם טיפקס את הטעות, צריכים לשנות את הטעות במקור, ולפעמים צריכים למחוק את כל הדיסק, כן גוף האדם יש לו מוח ולב ואם המוח והלב לא נקי התוצאה שכלי המעשה גומרים דברים לא טובים, ובראש השנה הזמן לשנות את כל המערכת, לשמוע להבין לשנות תפיסה מחדש.

אומר השפת אמת כתוב "קלקלתם נעשה הוי זהירים בנשמע", עם קלקלתם את כלי המעשה, אתם צריכים לשמוע מחדש. קול השופר הוא קול פשוט לפני החלוקה של ה' מוצאות הפה, לפני חיתוך הדיבור, בראש השנה הזמן לשנות את הפנימיות.

עוד אפשר לומר בדרך דרוש, העולם שואל מדוע חרש דינו כשוטה וקטן, הרי אין כאן חסרון של "דעת" הוא רק לא שומע? העולם אומר שמי שלא שומע את השני, הוא כשוטה, המשמעות של שמיעה זה קבלה הכנעה לטובת אדם אחר, שומע לתורה, אשרי אדם שומע לי, אנו מוצאים בגמרא "לא שמיע" לא סבירי לי, היום יודעים שאם רוצים לעזור לאחר הדבר הראשון צריך לשמוע אותו, זה הבסיס לחינוך לשמוע את החניך, כשאתה שומע אותו אתה מראה לו שאתה רוצה אותו, אשרי איש "שישמע" למצוותיך, איך שייך לשמוע למצוות, הי' צריך לומר אשרי איש שיעשה את מצוותיך? רק מפרשים שהוא שומע את המצוות, את המהות של המצוות, וזהו תקיעת קול שופר, תפנימו תבינו מדוע תוקעים עורו ישנים משנתכם, אדם שהוא ישן הוא לא שומע כלום, אדם ער שומע כל רעש קטן, וזה ענין של השמיעה, קבלה הכנעה ביטול מלא לבורא עולם.

"שמע" בני מוסר אביר, ההצלחה של חניך שהוא שומע, שמואל אמר לשאול המלך "טוב שמוע מזבח טוב" היסוד הבסיסי היא שמיעה, וע"ז מבקשים בתפילה אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלינו, ותן בליבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע וכו'.

חידה תורנית

1. איך יתכן שאחד תקע בשופר ויצא בו, וחבירו תקע באותו שופר ולא יצא בו? עיין בב"ה"ל סי' תקפ"ו סעיף ט'.
2. איך יתכן שהתוקע בשופר לא יצא ידי חובתו, והשומעים יצאו ידי חובתם? עיין בשעה"צ סי' תקפ"ו.

תשובות ניתן לשלוח למייל המערכת, או לפקס 15388640643

שירבו זכויותינו כרימון

יש מקשים מה משמעות הבקשה "שירבו זכויותינו", אם תעשה מצוות יתרבו הזכויות ואם לא תעשה לא יתרבו, ומה יש לבקש על כך? תירצו א. מבקשין שנוכה לעשות תשובה מאהבה, ובכך הזדונות מתהפכות לזכויות יתרבו זכויותינו.

הגמרא אומרת מדוע תוקעים גם במיושב וגם במעומד? כדי לערבב את השטן. וכתב רש"י שבשעה שרואה ישראל מחבבין את המצוות מיד מסתתמים טענותיו, וביארו שרואה שעושים תשובה מאהבה, שזדונות נעשים לזכויות, הוא מפסיק לקטרג, שהרי כל עבירה מתהפכת לזכויות. ב. עוד תירצו שמבקשים שנוכה לעשות מצוות שיש בהם ריבוי והרבה שכן, כמו ללמד תורה לרבים, או נתינת צדקה לרבים. (חזון עובדיה)

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון

יש הרבה אנשים שבראש השנה הם בוכים מורידים דמעות מכל הלב, אבל לאחר ראש השנה לא ניכר על אותם אנשים, שעבר עליהם ראש השנה, הם ממשיכים בהתנהגותם הרגילה, אין כאן לא חרטה לא קבלה על העתיד, זה שאמר "אשרי העם יודעי תרועה", אשרי אותם שיודעים לבכות להריע ולהתחרט על מה שנעשה, אבל בתנאי ש"באור פניך יהלכון", שהם ימשיכו ללכת באור השם כל השנה, עליהם נאמר "אשרי העם" אשריהם ואשרי חלקם.

כוונה נכונה

שאלה: העוסק בסוגיית האיש מקדש – תקופת שידוכים ונצרך לברר ולשאול, וגם לשמוע לשון הרע, האם מותר לו לברר ולשמוע לשון הרע, וכן המספר האם מותר לו לספר לשון הרע, כדי לברר על השידוך?

תשובה: החפץ חיים כותב בספרו חפץ חיים (פ"ד הי"א) שמותר לדבר לשון הרע לצורך שידוכים, ואף מצוה גדולה לברר לפני השידוך עד כמה שידוע מגעת, כדי שלא יבוא אח"כ לידי מצה ומריבה. (בבאר מים חיים (סק"ה) כתב שהגמרא בשבועות (לט.) אומרת שבזמן שהיו נשבעים לפני השבועה בית דין, היו אומרים סורו נא מעל אהלי הרשעים האלו, ותמוה מאוד מדוע גם המשביע וגם הנשבע נקראים רשעים? הרי אחד מהם הוא רשע? מבאר רש"י שמכיון שהי' לו לברר על חברו לפני שהתעסק איתו, כדי שלא יבוא לידי מצה ומריבה, ובגלל שלא בירר מראש ובא לידי קטטה וחילול ה', הוא נקרא רשע.]

אמנם צריך להזהר לא לברר ולשאול את שונאו, וכן לא את בן - אומנתו, שהרי אומן שונא את בני אומנתו, ויאמר עליו דברים רעים, וגם לא יהי' לו תועלת מזה.

שאלו את הרב אלישיב האם מותר לשאול בחור בן אותו ישיבה על בחור מהישיבה? האם זה נקרא אומן שונא את בני אומנתו? והשיב שאין הכוונה לכך, כי לכל אחד יש את המציאה שלו.

חידוש עצום מחדש החפץ חיים, שצריך המברר לומר לזה ששואל אותו, דע שאני מחפש שידוך ולכן אני שואל אותך, כי אם הוא ישאל אותו סתם, והמספר ידבר לשון הרע עם כוונת איסור, הוא עושה איסור, אפי' שבאמת מותר לו לדבר לשון הרע, שהרי זה לשון הרע לתועלת, מ"מ כיון שהוא מתכוין לדבר לשון הרע ולעשות איסור, הרי מכשילו בכך ועובר על לפני עיוור וכו'. והרי זה כמו מי שרצה לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה שצריך כפרה. ועוד שהרי הוא מתכוין לדבר עליו ולהרע לו, ולשון הרע שתלוי בכוונה.

יש לציין שבספר תשובות והנהגות (ח"ג תעט') של הרב משה שטרנבוך שליט"א חלק על החידוש של החפץ חיים, וכתב שאין צורך להודיע למספר שמברר על שידוך, ואין כאן לשון הרע כיון שיש כאן מצוה, לשון הרע לתועלת, וראיתו מדברי האור החיים סוף פרשת ויחי, על הפסוק אתם חשבתם עלי לרעה וגו' חשבה לטובה וגו' שכתב והרי הוא כמי שרוצה ליתן כוס של רעל לחבירו, ונמצא כוס של יין, שלא עשה עבירה כלל. ותמה בספר בית יצחק על האור החיים הרי למדנו שהרוצה לאכול חזיר וכו' צריך כפרה? ותירץ שאם עושה מצוה אין כאן חסרון, ורק בדברי רשות צריך כפרה. ועפ"י כתב שגם בלשון הרע אם עושה מצוה, אינו צריך כפרה ואין כאן איסור כלל.

אמנם אפשר לומר שהחפץ חיים כתב ב' טעמים מדוע צריך להודיע למספר. וטעם ב' מפני שכוונתו רעה, ובלשון הרע הולכים אחר הכוונה, וא"כ יש כאן איסור של כוונה שלילית. בפשטות בידי לשון הרע הלכה כחפץ חיים שהוא מרא דאתרא דלשון הרע.

ונראה שאם ידוע ומפורסם לכל שהוא עוסק בשידוכים, אין צריך להודיע למספר במפורש, כי מבין המספר, שכוונתו לצורך שידוך.

ראש השנה באושיוויץ

בספר אני מאמין מתאר תיאור מצמרר, בערב ראש השנה שנת תש"ה, נלקחו 1400 נערים לבלוק מבודד וסגור במחנה אושוויץ. למחרת ביום ראש השנה, נתפשטה השמועה בכל המחנה, שלעת ערב יקחו את כל הנערים לתאי גזים והמשרפות ויהרגו אותם.

היו הרבה אנשים במחנה, שהי' להם בן יחיד שנלכד עם אותם ילדים, וידעו ההורים שבסוף היום יהרג בנם יחידם מחמדס. אותם האנשים ניסו לעשות כל פעולה לשחד את השומרים שעל הבלאק, אולי יקרה נס.

והנה נגש אלי יהודי ושאלתי, "רבי" יש לי בן יחיד שנלכד שם, ויש לי כסף לפדות אותו, אך ידוע לי שהם יתפסו ילד אחר במקומו, לכן אני שואל האם מותר לפדות את בני, ומה שהם יקחו ילד אחר זה לא ענייני, אני לא קשור לענין.

מספר הרב רק בשומעי את השאלה ליבי התפלץ בקרבי, אמרתי לו כשביית המקדש הי' קיים היו סנהדרין של 71 דיינים, שהם היו מתכנסים לדון דיני נפשות ואיך אני לבדי יכול לדון דיני נפשות?

אבל הוא הפציר בכל הכח בכייה רבה ואמר אתם מוכרחים לפסוק את ההלכה, ומה שההלכה תאמר כך אני יעשה. אמרתי לו הנח לי אני לא יכול לפסוק לבדי ללא ספרים וללא רבנים להתייעץ אתם. הוא המשיך להפציר לי ואמר לי אם הרב לא מתיר במפורש, סימן שהרב לא מתיר לי לפדות את בני, א"כ אני מקבל ע"ע את פסק ההלכה, ואני לא פודה את בני.

אמרתי לו אני לא מורה לא להיתר ולא לאיסור. אמר לי האיש אני עשיתי כפי ההלכה והלכתי לשאול את הרב, אם הרב לא מתיר אני לא יעשה כלום, הגם שאני יודע שבני יחידי ישרף, אני מקבל את ההלכה בשמחה ובאהבה, שוב אמרתי לו תעשה מה שאתה רוצה ואל תפיל עלי את האחריות לסיפור. הוא חזר על דבריו שעושה מה שהבין מדברי. לא עשה כלום והקריב את בנו על קידוש ה'.

שוב ראיתי אותו ושמעתי הולך ואומר לעצמו, גם אני עשיתי עקידת יצחק בראש השנה. (אני מאמין)

ניתן להזמין שיעורים והרצאות, וכן ניתן לקבל את העלון 050-4182631